ISSN 2221-1217
ФІЗИЧНА АКТИВНІСТЬ, ЗДОРОВ'Я І СПОРТ. 2014. №3(17). С. 40-48
PHYSICAL ACTIVITY HEALTH AND SPORT. 2014. №3(17). P. 40-48

УДК 796.015

ФУНКЦІЇ ТЕОРЕТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ В СПОРТІ

Мар'ян ПІТИН

Львівський державний університет фізичної культури, Львів, Україна

Анотація. Спортивна підготовка постійно потребує удосконалення окремих компонентів. Питання теоретичної підготовки висвітлено фрагментарно, що формує основу для вирішення науково-прикладної проблеми з обґрунтування теоретико-методологічних основ відповідного розділу системи багаторічного спортивного удосконалення. Мета дослідження: охарактеризувати функції теоретичної підготовки в спорті. Роль теоретичної підготовки в рамках системи багаторічного удосконалення спортсменів реалізовується через безпосередню діяльність суб'єкта навчально-тренувальної діяльності та його взаємодії з іншими учасниками цього процесу. Вона проявляється в таких функціях: когнітивній, соціалізуючій, виховній, комунікативній, мотиваційній, гедоністичній, аксіологічній, гностичній, діагностично-коригувальній, інформативній, холістичній, самореалізації, проектувально-конструктивній.

Ключові слова: спорт, теоретична підготовка, функції, характеристика.

Постановка проблеми. У спортивній підготовці постійно удосконалюють окремі її компоненти. Розгляд різних розділів підготовки (фізичної, технічної, тактичної, психічної підготовок) систематично відображається у науково-методичних публікаціях [2, 3, 4, 11]. Водночас питання теоретичної підготовки висвітлено фрагментарно [1, 6]. Це стосується, передусім, структури та змісту системи знань, засобів і методів на різних етапах багаторічної підготовки спортсменів із урахуванням характерних особливостей визначеного виду спорту, кваліфікації, віку та інших особистісних якостей об'єкта формування специфічних знань [5, 7, 9].

Це формує низку послідовних науково-практичних завдань, які б могли стати основою для вирішення науково-прикладної проблеми з обґрунтування теоретико-методологічних основ теоретичної підготовки у спорті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значна кількість фахівців зазначає, що теоретична підготовка має свою частку в межах реалізації кожного із інших розділів підготовки спортсменів та повинна бути наявною на усіх етапах їх багаторічного удосконалення [1, 5, 6, 7]. У науковій та методичній літературі є дослідження, які стосуються вирішення окремих науково-практичних завдань теоретичної підготовки спортсменів [5, 7, 9]. Проте можна стверджувати, що немає обґрунтування цілісної концепції теоретичної підготовки у спорті. Це ставить першочергові наукові завдання характеристики концепції теоретичної підготовки загалом та її функцій зокрема.

Зв'язок з науковими темами та планами. Дослідження виконано згідно з темою 2.8 «Удосконалення підготовки спортсменів в окремих групах видів спорту» Зведеного плану науково-дослідної роботи у сфері фізичної культури і спорту на 2011–2015 рр. та темою «Основи теоретичної підготовки у спорті» Львівського державного університету фізичної культури на 2013–2017 рр.

Мета дослідження: охарактеризувати функції теоретичної підготовки в спорті.

Методи дослідження: теоретичний аналіз та узагальнення, аналіз документальних матеріалів, порівняння, класифікації.

Організація дослідження. Дослідження, виконане впродовж 2013 року, передбачало проведення обґрунтування функцій та визначення їх змісту в авторській концепції теоретичної підготовки.

Виклад основного матеріалу. Концепцію теоретичної підготовки у спорті загалом розглянуто в наших попередніх публікаціях [8, 10]. Водночас ґрунтовне розуміння передбачає визначення та обґрунтування основних функцій, які виконуватимуться при її реалізації.

Функції теоретичної підготовки полягають у визначенні ролі теоретичної підготовки в рамках системи багаторічного спортивного удосконалення спортсменів, яка реалізується че-

© Пітин М., 2014

рез безпосередню діяльність суб'єкта навчально-тренувальної діяльності та його взаємодії з іншими учасниками цього процесу.

Аналіз особливостей системи підготовки спортсменів, її спрямованість на розв'язання основних завдань, які зазначені вище, та інтерпретація з урахуванням науково-теоретичних основ теоретичної підготовки дали змогу виокремити такі функції: когнітивну, соціалізуючу, виховну, комунікативну, мотиваційну, гедоністичну аксіологічну, гностичну діагностично-коригуючу, інформативну, холістичну, самореалізації, проектувально-конструктивну.

Когнітивна функція теоретичної підготовки передбачає формування здатності до розумового сприйняття й перероблення зовнішньої інформації, виявляється в активізації пізнавальних процесів спортсменів при виконанні завдань навчально-тренувальної діяльності.

У процесі теоретичної підготовки людина сприймає і переробляє інформацію, приймає зовнішні подразники (різного походження) й реалізує рішення, усвідомлено аналізує та обґрунтовує різні варіанти дій, використовує засвоєні знання, навички і вміння, прогнозує можливі ситуації, удосконалює способи діяльності. Загальновідомим є те, що спортивний досвід спортсменів є одним з ефективних чинників забезпечення результативності змагальної діяльності [2, 4]. При цьому поняття «досвід» може визначатися для конкретного спортсмена, якщо брати до уваги етапи максимальної реалізації індивідуальних можливостей та подальші. Також «досвід» можна розглядати через сукупність типових ситуацій, характерних для змагальної діяльності в тому чи іншому виді спорту. У цьому разі когнітивна функція дає змогу сформувати знання надалі на їх основі – уміння та навички у кваліфікованих спортсменів, які, можливо, й не перебували у визначених ситуаціях змагальної діяльності. Зазначене вище також має можливості до реалізації стосовно побутової діяльності, які спортсмени проводять поза межами навчально-тренувальної та змагальної діяльності.

Соціалізуюча функція ґрунтується на тому, що теоретична підготовка є потужним інструментом соціальної та культурної інтеграції осіб, яка реалізується через безпосередню їхню участь у навчально-тренувальному процесі та змаганнях.

У ситуаціях, які виникають в спортивній підготовці, спортсменам необхідно постійно виконувати роль спортсмена, інструктора, помічника тренера з організаційних, методичних та інших питань. Це дає змогу якісно формувати соціальний статус спортсменів та укріплювати його з переходом від ранніх до пізніших етапів багаторічного спортивного удосконалення.

Ця функція визначається процесом засвоєння спортсменом певної системи знань, норм і цінностей, які дають можливість йому функціонувати як повноправній ланці суспільства, та реалізується як конкретний цілеспрямований вплив у межах теоретичної підготовки або/та пов'язаний зі стихійними, спонтанними процесами, що впливають на її формування.

У концепції теоретичної підготовки соціалізуючу функцію також розглядають у напрямі професійної орієнтації. Цей аспект у системі підготовки спортсменів зумовлює професійну спрямованість майже на всіх етапах багаторічної підготовки та передбачає набуття таких властивостей та умінь, які сприяють адаптації до різних видів діяльності у спорті (тренер, суддя зі спорту, агент, функціонер тощо).

Виховна функція реалізується в тому, що знання, яких набувають в процесі теоретичної підготовки, дають змогу впливати на свідомість і поведінку людей та ставлять за мету формування сукупності суспільних цінностей. Це також слід вбачати в забезпеченні переданні новому поколінню досвіду попередніх поколінь, підтриманні наявного суспільного устрою.

За допомогою планомірної діяльності суб'єктів навчально-тренувального процесу та їх взаємодії з іншими учасниками у межах теоретичної підготовки формується діапазон чинних соціальних рис, світогляд, визнаються суспільні норми поведінки, ціннісні орієнтації, відбувається підготовка до виконання ними своїх соціальних обов'язків. Також до цієї функції варто зарахувати формування вмінь, пов'язаних із відповідальною й зосередженою працею над досягненням індивідуально-можливого спортивного результату та із застосуванням прийомів самоконтролю, адаптації спортсменів до систематичності в їхній професійній діяльності, наполегливості в подоланні труднощів, сприяння активності й самоактивності. На пізніших етапах системи багаторічного удосконалення теоретична підготовка та її виховна функція може

бути пов'язана з конкретизацією та/або переоціненням знань і цінностей, подальшим професійним самовизначенням.

Комунікативна функція полягає в реалізації можливостей поліпшення спілкування між учасниками навчально-тренувального процесу, що є основою міжособистісних відносин, способом організації спільної діяльності та методом пізнання людини людиною та/або своєї професійної діяльності.

Її реалізація стає можливою завдяки використанню специфічних засобів та методів теоретичної підготовки, її раціональній організації з дотриманням основних принципів. Комунікативна функція може реалізовуватися в декількох напрямах: спортсмен – тренер, спортсмен – спортсмен, спортсмен – глядачі (спортивні функціонери, спонсори тощо.).

На сьогодні до основних вимог успішної професійної діяльності спортсмена належать можливості до встановлення ефективних стосунків з іншими спортсменами, адміністрацією спортивного клубу (федерації), спонсорами, засобами масової інформації тощо; розширення і зміцнення контактів із різними суб'єктами в межах спортивної діяльності. Реалізація комунікативної функції в межах концепції теоретичної підготовки передбачає формування таких особистісних рис спортсменів, які дадуть можливість установлювати ділові й емоційні контакти, які забезпечують виконання всіх інших функцій і компонентів його діяльності. До того ж цю функцію використовують як при вербальних, так і невербальних засобах комунікації, що надзвичайно широко спостерігається в умовах змагальної та тренувальної діяльності спортсменів.

Мотиваційна функція визначається такою організацією теоретичної підготовки спортсменів, при якій відбувається стимуляція поліпшення індивідуальних (командних) результатів, розвиток відповідальності за виконання своїх функціональних обов'язків, створення атмосфери здорової конкуренції, формування поглиблених мотивів (потреб) навчально-тренувальної діяльності, що в підсумку поступової цілеспрямованої діяльності зумовить формування інтересів як до самовдосконалення, так і до майбутньої професійної діяльності у спорті.

Мотиваційна функція також пов'язана зі спонуканням спортсмена до активності та підтримання досягнутого рівня спортивного результату впродовж певного часового відрізка. Цей аспект запропонованої функції має особливе підкріплення на етапах підготовки до вищих досягнень та збереження вищих спортивних досягнень. Так, з одного боку, за допомогою теоретичної підготовки можна обґрунтувати періоди стабілізації приростів спортивної майстерності при переході з молодіжного (юнацького) спорту в спорт дорослих. З другого – маючи приклади спортивних «довгожителів» у своєму виді спорту та напрями подальшої професійної орієнтації, що відображені у змісті теоретичної підготовки, можна виконати обґрунтовані дії особистісного стимулювання діяльності на цьому етапі багаторічної спортивної підготовки.

У спеціальній науковій та методичній літературі [4] зазначено, що ця функція реалізується поступово та проходить кілька рівнів: усвідомлення спонуки, «ухвалення мотиву», реалізація мотиву, актуалізація потенційної спонуки, що ставить додаткові вимоги до обґрунтування змісту теоретичної підготовки на різних етапах спортивного удосконалення.

Гедоністична функція полягає в задоволенні спортсменів від отриманої інформації, естетичної та емоційної насолоди від сприймання засобів та реалізації методів у процесі теоретичної підготовки та відповідно отриманого результату.

Одним із необхідних компонентів життєдіяльності людини й відновлювального процесу, оновлення її почуттів і думок, процесу, який сприяє швидкому переключенню психоемоційних механізмів, є розваги (ігрова діяльність) і задоволення. Зазначимо [2, 4, 11], що це особливо необхідно в дитячому та підлітковому віці. Ураховуючи загальну напруженість та функціональну мобілізацію організму спортсмена, особливо на ранніх етапах багаторічної спортивної підготовки, на яких формуються передумови для ефективної адаптації та подальшого вдосконалення спортсменів, потреба в переключеннях є очевидною.

Основою реалізації гедоністичної функції теоретичної підготовки вважаємо її емоційну складову. Характер й ступінь участі емоцій у формуванні системи спеціальних знань зумов-

люється їхнім впливом на особистість спортсмена який пов'язаний не тільки з їхнім природним призначенням, а й вторинним продуктом їхнього функціонування, тобто забарвленням процесуальної частини та результатом теоретичної підготовки.

Аксіологічна функція свідчить про здатність накопичення спортсменами в процесі теоретичної підготовки суспільних та особистісних цінностей і їхнього впливу на спосіб мислення й поведінку суб'єктів навчально-тренувальної діяльності. Сукупність усталених цінностей та орієнтацій, що передбачаються в межах теоретичної підготовки, утворює базу свідомості, що забезпечує певну наступність культури та мотивацію поведінки спортсмена.

Аксіологічна функція теоретичної підготовки спортсменів проявляється в можливості обґрунтованого оцінювання спортивної діяльності, її окремих аспектів, досягнень, формуванні соціальних відносин у цій діяльності.

Загальноприйнятим вважають твердження, що розвинені ціннісні орієнтації – ознака зрілості особистості, показник його соціальності, зовнішньої та внутрішньої узгодженості особистості [4]. Власне теоретична підготовка поруч з досягненням індивідуально-можливого спортивного результату передбачає повноцінне формування особистості спортсмена.

Гностична функція передбачає формування здібності до вивчення й оцінювання досвіду управління основними процесами у спортивній діяльності, застосування спортсменами цього в практиці власної діяльності, аналізом власного досвіду, а також досвіду своїх колег, постійній самоосвіті та підвищенні кваліфікації. Визначається здібностями спортсменів до виконання аналітичної діяльності, яка містить поглиблений усвідомлений психолого-педагогічний аналіз різних сторін багаторічного спортивного удосконалення на усіх рівнях його структурної організації як цілісної педагогічної системи. Функція дає змогу спортсменам у межах своєї діяльності виявляти причинно-наслідкові зв'язки у процесі формування знань та навчально-тренувальному процесі з урахуванням умов та цільово-результативної спрямованості діяльності в галузі фізичної культури та спорту.

Гностична функція реалізується через визначення умов, шляхів і засоби підвищення результативності змагальної діяльності та ефективності навчально-тренувального процесу; аналіз використання методики формування понять, що регламентуються специфікою виду спорту та етапом багаторічного спортивного удосконалення; аналіз ефективності використання навчально-методичного комплексу, матеріально-технічного забезпечення з позиції інтенсифікації їх використання в процесі удосконалення спортивної майстерності; прогнозування розвитку навчально-матеріальної бази, перспектив розвитку виду спорту; вивчення передового досвіду з формування та забезпечення чинників результативності змагальної та тренувальної діяльності; отримання інформації з різних джерел наукових знань, що сприяє засвоєнню системи спеціальних знань спортсменів.

Діагностично-коригувальна функція виявляється у з'ясуванні причин ускладнень, які виникають у спортсменів під час навчально-тренувальної та змагальної діяльності та в супутніх сферах діяльності, виявленні прогалин у знаннях і вміннях, особистісному становленні та виробленні на цій основі коригувальних дій, спрямованих на усунення недоліків.

Важливою стороною системи підготовки спортсменів є здатність суб'єктів її діяльності, учасників персоніфікованої підсистеми підготовки спортсменів до розпізнання та усвідомлення рівня компетентності й засвоєнності спортсменами спеціальної системи знань.

Діагностично-коригувальна функція теоретичної підготовки тісно пов'язана з контролем, що передбачає визначення рівня досягнень окремого спортсмена на конкретному етапі багаторічного спортивного удосконалення. Водночас застосування лише функції контролю надає нам дані, які повинні мати об'єктивний характер та не передбачають подальшої обробки та аналізу, що покладені в основу запропонованої діагностично-коригувальної функції теоретичної підготовки.

Теоретична підготовка як невід'ємна складова спортивного удосконалення спортсменів за допомогою реалізації діагностично-коригувальної функції визначає оптимізацію засобів та методів для досягнення спортсменами стану оптимальної мобілізації резервних можливостей, формуванні необхідного рівня його активності, концентрації та спрямованості пізнавальних процесів на досягнення поставленої мети (спортивного результату).

Інформативна функція передбачає передавання, отримання, здійснення оптимального пошуку та максимальну ефективність залученої до безпосередньої діяльності спортсменів необхідної інформації. Забезпечує виконання основних завдань процесу теоретичної підготовки, пов'язаних із формуванням системи спеціальних знань спортсменів на різних етапах багаторічного удосконалення та сприяння досягненню найвищого індивідуально-можливого спортивного результату.

У сучасному суспільстві інформація загалом набуває нових рис та визначається як механізм передачі соціального досвіду в різних галузях діяльності людини. Ця функція реалізується у вигляді поліструктурних та складних знакових систем, разом із дефініціями і словотвірними механізмами, графічними символами й науковими формулами, сленгами у видах спорту, спеціально створеними об'єктами накопичення, зберігання та ретрансляції інформації (інформаційні ресурси, плакати, науково-популярна та наукова література, спеціалізовані спортивні періодичні видання тощо).

Водночас потрібно зазначити, що теоретична підготовка повинна бути не тільки акумуляційною базою інформації стосовно соціального досвіду, накопиченого у спорті, а й як засобом її активної переробки, відбору саме тієї інформації, що необхідно спортсменам відповідно до етапів багаторічної спортивної підготовки та специфіку виду спорту (змагальної діяльності).

Холістична функція пов'язана із здатністю системного внесення різноманітності, створення комфортних умов, сприятливої атмосфери для формування нового, відмінного від попереднього рівня спортивної майстерності спортсменів та її умовно окремого компонента – теоретичної підготовленості.

В умовах навчально-тренувального процесу в різних видах спорту (їх групах) часто спостерігається ситуація, за якої відбувається стабілізація використання тих чи інших засобів тренування, що своєю чергою може призвести до виникнення монотонії та, відповідно, призупинення адаптаційних процесів організму спортсменів. Особливо гостро вона проявляється в теоретичній підготовці спортсменів, про що свідчать проаналізовані нормативно-правові документи системи підготовки спортсменів *[9]*.

Отже, холістична функція, реалізована через системне й обґрунтоване урізноманітнення засобів і методів теоретичної підготовки, адаптацію їх структури та змісту до конкретних умов навчально-тренувального процесу, етапу багаторічної підготовки, на якому перебувають спортсмени, їхніх вікових особливостей сприйняття та мисленнєвої діяльності, повинна запобігти монотонії, яка на сьогодні наявна в реалізації теоретичної підготовки.

Самореалізації – це одна з основних функцій теоретичної підготовки, що виявляється в реалізації спортсменами своїх можливостей, самоактуалізації, задоволенні прагнення людини до найбільш повного виявлення й розвитку можливостей і здібностей, формування внутрішньої активної тенденції розвитку себе, прагнення досягнути результату, на який спортсмен об'єктивно може претендувати.

Більшість сучасних дослідників соціальних явищ зазначають про оновлену ідею цивілізованого суспільства, що визначає вищим гуманістичним змістом різних видів діяльності (у тому числі спорту) розгляд особистості як цілісної розвивальної системи, визначення її місця в сучасному світі, створення умов для розвитку сутнісних сил особистості та її потенціалу [4].

Водночас будь-які впливи в системі підготовки спортсменів усвідомлюються через його особистісний стан, особистісний досвід, ціннісні орієнтації, потреби, прагнення до самовираження, самовдосконалення.

Функцію самореалізації розглядають як потребу спортсмена, його безпосередню діяльність та як об'єктивний і суб'єктивний результат цієї діяльності. Іншим аспектом є універсальна особистісна здатність до виявлення, розкриття та опредметнення своїх сутнісних сил, що містить планування засобів і методів досягнення основної мети тренувальної діяльності.

Якісними характеристиками результатів реалізації функції самореалізації теоретичної підготовки можуть бути досягнення самостійності у здатності до планування, регулювання, цілеспрямованості своєї діяльності у спорті, регулювання та планування своєї автономної по-

ведінки, саморегуляції в межах міжсуб'єктної взаємодії персоніфікованої частини системи підготовки спортсменів; концентрації креативних зусиль, творчості в діяльності, незалежності в судженнях і відповідальності за свої дії і вчинки.

Проектувально-конструктивна функція полягає в передбаченні й проектуванні свого життя в межах спортивної діяльності та спортивного колективу, а також формуванні власної діяльності й поведінки, перспективному вирішенні конкретних індивідуальних оздоровчих, освітніх, виховних характеристик, які повинні бути розвинуті в особистості, встановленні обсягу і змісту видів спортивної діяльності, методичній розробці окремих напрямів у власній спортивній діяльності.

Ця функція також пов'язана з конструктивною координацією навчально-тренувальної діяльності, за якої будь-яку частину організації неможливо ефективно планувати, якщо це робити незалежно від інших одиниць цього рівня. Тобто реалізація теоретичної підготовки повинна містити об'єктивну змістовну узгодженість із іншими розділами системи підготовки.

Спортсмени, включаючись у процес імовірнісного проектування, оцінюють майбутні події змагальної діяльності та навчально-тренувального процесу через призму здобутого досвіду та, зокрема, системи спеціальних знань, що передається їм у процесі теоретичної підготовки. Отже, з підвищенням ефективності теоретичної підготовки зростає якість та кількість вирішуваних завдань у безпосередній діяльності спортсменів.

Реалізація проектувально-конструктивної функції теоретичної підготовки формує такі вміння спортсменів:

- планувати хід засвоєння інформації відповідно до можливості реалізації поставлених завдань і передбачати кінцеві результати роботи на кожному етапі та в системі підготовки загалом;
- відбирати інформацію відповідно до формування понять, рівня підготовленості та індивідуальних особливостей;
- використовувати засоби формування понять відповідно до методів;
- активізувати пізнавальну діяльність із засвоєння спеціальної інформації;
- правильно реагувати на природні ситуації навчально-тренувального процесу та змагальної діяльності, що виникають;
- оперативно реагувати на ситуацію і вносити, за погодженням з тренером, зміни в методику власної підготовки.

Висновок. Фрагментарне висвітлення питань теоретичної підготовки в науковій та методичній літературі в поєднанні з відносною самостійністю цього розділу в системі багаторічного удосконалення спортсменів утворили важливу науково-прикладну проблему обґрунтування її теоретико-методичних основ. Відображенням цього є обґрунтування концепції теоретичної підготовки та зокрема її функцій.

Роль теоретичної підготовки в рамках системи багаторічного спортивного удосконалення спортсменів, яка реалізовується через безпосередню діяльність суб'єкта навчально-тренувальної діяльності та його взаємодії з іншими учасниками цього процесу. Вона проявляється у таких функціях: когнітивній, соціалізуючій, виховній, комунікативній, мотиваційній, гедоністичній, аксіологічній, гностичній, діагностично-коригувальній, інформативній, холістичній, самореалізаційній, проектувально-конструктивній.

Перспективи подальших пошуків у цьому напрямі передбачають визначення сукупності засобів та методів теоретичної підготовки із урахуванням охарактеризованих функцій.

Список літератури

1. *Кузьменко Г. А.* Теоретическая подготовка юных спортсменов в системе реализации задач интеллектуального развития личности / Г. А. Кузьменко // Культура физическая и здоровье. – 2011. – № 4. – С. 39–43.

2. *Максименко І. Г.* Теоретико-методичні основи багаторічної підготовки юних спортсменів у спортивних іграх : автореф. дис. … д-ра наук з фіз. виховання і спорту : [спец.]

24.00.01 «Олімпійський і професійний спорт» / Максименко Ігор Георгійович ; НУФВСУ. – К., 2010 – 46 с.

3. *Павленко Ю. О.* Організаційно-методологічні основи формування науково-методичного забезпечення підготовки національних команд до олімпійських ігор : автореф. дис. … д-ра наук з фіз. виховання і спорту : [спец.] 24.00.01 «Олімпійський і професійний спорт» / Павленко Юрій Олексійович ; НУФВСУ. – К., 2012. – 39 с.

4. *Платонов В. Н.* Система подготовки спортсменов в олимпийском спорте. Общая теория и ее практические приложения : учеб. тренера высш. квалиф. / В. Н. Платонов. – К. : Олимпийская литература, 2004 – 584 с.

5. *Строкатов В. В.* Значение теоретических знаний для спортсменов в зависимости от их специализации / В. В. Строкатов // Актуальные вопросы спортивной медицины. – К., 1980. – С. 60–63.

6. Теоретическая подготовка юных спортсменов : пособие. для тренеров ДЮСШ / Ю. Ф. Буйлин, З. И. Знаменская, Ю. Ф. Курамшин и др. ; под ред. Ю. Ф. Буйлина, Ю. Ф. Курамшина – М. : Физкультура и спорт, 1981. – 192 с.

7. *Юламанова Г. М.* Особенности теоретической подготовки квалифицированных фехтовальщиков с поражениями спинного мозга / Г. М. Юламанова // Адаптивная физическая культура. – 2012. – Т. 49, № 1. – С. 40–41.

8. *Пітин М.* Загальна характеристика концепції теоретичної підготовки у спорті / Мар'ян Пітин // Молода спортивна наука України : зб. наук. праць з галузі фіз. виховання, спорту і здоров'я людини / за заг. ред. Є. Н. Приступи. – Л., 2014. – Вип. 18, т. 1. – С. 213–218.

9. *Пітин М.* Теоретична підготовка у спорті: стан та проблеми / Мар'ян Пітин [Електронний ресурс] // Спортивна наука України. – 2013. – № 2 (53). – С. 3–9. – Режим доступу : http://sportscience.ldufk.edu.ua/index.php/snu/article/view/130

10. *Пітин М.* Авторська модель системи знань спортсменів / Пітин Мар'ян // Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 15, Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). – К., 2013. – Вип. 10 (37). – С. 89–95.

11. *Томенко О. А.* Взаємозв'язок між показниками соматичного здоров'я, рухової активності, теоретичної підготовленості, оволодіння руховими діями та мотиваційно-ціннісної сфери школярів / О. А. Томенко // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту .– 2011. – № 3. – С. 148–150.

ФУНКЦИИ ТЕОРЕТИЧЕСКОЙ ПОДГОТОВКИ В СПОРТЕ

Марьян ПИТЫН

Львовский государственный университет физической культуры, Львов, Украина

Аннотация. Спортивная подготовка постоянно требует усовершенствования отдельных ее компонентов. Вопросы теоретической подготовки освещены фрагментарно, что формирует основу для решения научно-прикладной проблемы по обоснованию теоретико-методологических основ соответствующего раздела системы многолетнего спортивного совершенствования. Цель исследования: охарактеризовать функции теоретической подготовки в спорте. Роль теоретической подготовки в рамках системы многолетнего совершенствования спортсменов реализуеться через непосредственную деятельность субъекта учебно-тренировочной деятельности и его взаимодействия с другими участниками этого процесса. Она проявляется в таких функциях: когнитивной, социализирующей, воспитательной, коммуникативной, мотивационной, гедонистической, аксиологической, гностической, диагностически-корректирующей, информативной, холистической, самореализации, проектно-конструктивной.

Ключевые слова: спорт, теоретическая подготовка, функции, характеристика.

FUNCTIONS OF THEORETICAL TRAINING IN SPORTS

Maryan PITYN

Lviv State University of Physical Culture,
Lviv, Ukraine

Abstract. Sports training permanently needs certain improvements of its components. Theoretical training issues are elucidated in a fragmentary way, thus creating the basis for the solution of scientific and applied problems of theoretical and methodological foundations for the relevant section of longterm sports perfection. The goal of the research is to characterize the functions of theoretical training in sports. The role of theoretical training within the longterm system of atheletes' improvement, which is realized through direct activities of the subjects of educational and training activity and its cooperation with other participants of this process is implemented through the following functions: cognitive, socializing, educational, communicative, motivational, hedonistic, axiological, gnostic, diagnostic and corrective, informative, holistic, self-fufliment and constructive.

Keywords: sport, theoretical training , functions, characteristics.

References

1. *Kuzmenko G. A.* Teoretycheskaya podgotovka yunyx sportsmenov v systeme realyzacyy zadach intellektualynogo razvytyya lichnosty [Academic training of young athletes in solving the task of an individual intellectual development] // Kultura fyzicheskaya i zdorov`e. – 2011. – № 4. – S. 39-43. *(Rus.)*

2. *Maksimenko I. G.* Teoretiko-metodichni osnovi bagatorichnoyi pidgotovki yunix sportsmeniv u sportivnix igrax : avtoref. dis. … d-ra nauk z fiz. vixovannya i sportu : [specz.] 24.00.01 «Olimpijskij i profesijnij sport» [Theoretic and methodological foundations for long-term training of young ball games players: synopsis … PhD in physical education and sports] / Maksimenko Igor Georgijovich ; NUFVSU. – K., 2010 – 46 s. *(Ukr.)*

3. *Pavlenko Yu. O.* Organizacijno-metodologichni osnovi formuvannya naukovo-metodichnogo zabezpechennya pidgotovki nacional`nix komand do olimpijs`kix igor : avtoref. dis. … d-ra nauk z fiz. vixovannya i sportu : [specz.] 24.00.01 «Olimpijs`kij i profesijnij sport»[Organizational and methodological foundation for scientific support to national teams' training for the Olympics: synopsis … PhD in physical education and sports] / Pavlenko Yurij Oleksijovich ; NUFVSU. – K., 2012. – 39 s. *(Ukr.)*

4. *Platonov V. N.* Sistema podgotovki sportsmenov v olimpijskom sporte. Obshhaya teoriya i ee prakticheskie prilozheniya : ucheb. trenera vыssh. kvalif. – K. : Olimpijskaya literatura, 2004 – 584 s. *(Rus.)*

5. *Strokatov V. V.* Znachenie teoreticheskix znanij dlya sportsmenov v zavisimosti ot ix specializacii [Significance of theoretical knowledge for athletes depending on their speciality] // Aktual`nыe voprosы sportivnoj medicinы. – K., 1980. – S. 60–63. *(Rus.)*

6. *Bujlin Yu. F., Znamenskaya Z. I., Kuramshin Yu. F. i dr.* Teoreticheskaya podgotovka yunыx sportsmenov: posobie. dlya trenerov DYuSSh [Academic training of young athletes: manual for coaches] / pod red. Bujlina Yu. F., Kuramshina Yu. F. – M. : Fizkul`tura i sport, 1981. – 192 s. *(Rus.)*

7. *Yulamanova G. M.* Osobennosti teoreticheskoj podgotovki kvalificirovannыx fextoval`shhikov s porazheniyami spinnogo mozga [Peculiarities of academic education of qualified fencers with spinal cord injuries] // Adaptivnaya fizicheskaya kul`tura. – 2012. – T. 49, № 1. – S. 40–41. *(Rus.)*

8. *Pityn M.* Zagal`na xarakteristika koncepciyi teoretichnoyi pidgotovki u sporti [General characteristics of theoretical education concept in sports] // Moloda sportivna nauka Ukrayini : zb.

nauk. pracz` z galuzi fiz. vixovannya, sportu i zdorov'ya lyudini / Za zag. red. Ye. N. Prystupi. – L. : LDUFK, 2014. – Vip. 18, t. 1. – S. 213–218. *(Ukr.)*

9. *Pityn M.* Teoretichna pidgotovka u sporti: stan ta problemi [Theoretical education in sports: current state and problems] // Sportivna nauka Ukrayini. – L., 2013. – №2 (53). – S. 3–9. – [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: http://sportscience.ldufk.edu.ua/index.php/snu/article/view/130 *(Ukr.)*

10. *Pityn M.* Avtors`ka model` sistemi znan` sportsmeniv [Author's model of athletes' knowledge system] // *Naukovij chasopis NPU im. M.P. Dragomanova. Seriya 15. Naukovo-pedagogichni* problemi fizichnoyi kul`turi (fizichna kul`tura i sport). – K. : Vid-vo im. M.P. Dragomanova, 2013. – Vip. 10 (37). – S. 89–95. *(Ukr.)*

11. *Tomenko O. A.* Vzayemozv'yazok mizh pokaznikami somatichnogo zdorov'ya, ruxovoyi aktivnosti, teoretichnoyi pidgotovlenosti, ovolodinnya ruxovimi diyami ta motivacijno-cinnisnoyi sferi shkolyariv [Interrelation between somatic health indices, mobility, theoretical education, mastering movement activities and motivational shere in schoolchildren] // Pedagogika, psixologiya ta mediko-biologichni problemi fizichnogo vixovannya i sportu : nauk. monografiya / [za red. prof. C. C. Yermakova]. – X. : XDADM (XXPI), 2011. – № 3. – S. 148–150. *(Ukr.)*

Стаття надійшла до редколегії 04.06.2014